

УДК 338.46:655:330.341.1

JEL Q14

DOI 10.32782/2786-765X/2025-11-6

Богдан І.В.

здобувач третього рівня вищої освіти,

ПВНЗ «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5547-978X>

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КНИЖКОВОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено особливості формування ефективної системи фінансового забезпечення підприємств книжкової сфери в умовах трансформаційної економіки України. Проаналізовано сучасний стан фінансування книговидавничих підприємств, видавництва та книготорговельних організацій, виявлено основні проблеми та перешкоди на шляху їх фінансового розвитку. Розглянуто класичні та інноваційні джерела фінансування книжкового бізнесу. Обґрунтовано необхідність диверсифікації джерел фінансування, впровадження комплексного підходу до управління фінансовими потоками. Запропоновано концептуальну модель ефективної системи фінансового забезпечення, що враховує специфіку книжкової галузі, ризики трансформаційного періоду та можливості цифрової економіки. Розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації структури капіталу, підвищення фінансової стійкості, залучення альтернативних джерел фінансування, розвитку партнерських відносин та використання державних механізмів підтримки. Визначено перспективи розвитку фінансового забезпечення підприємств книжкової сфери в контексті євроінтеграції України.

Ключові слова: фінансове забезпечення, книжкова галузь, видавнича справа, трансформаційна економіка, джерела фінансування, фінансова стійкість, розвиток, стратегії.

Постановка проблеми. Книжкова сфера займає особливе місце в культурному та економічному просторі будь-якої держави, виконуючи важливі освітні, інформаційні та культурологічні функції. В умовах трансформаційної економіки України, ускладненої воєнним станом, цифровізацією та глобалізаційними викликами, питання формування ефективної системи фінансового забезпечення підприємств книжкової галузі набуває особливої актуальності та практичної значущості.

Сучасні підприємства книжкової сфери – видавництва, друкарні, книготоргівельні мережі та дистриб'ютори – функціонують в умовах численних викликів. Серед них: зміна споживчих переваг читачів, стрімке зростання популярності електронних видань, підвищення собівартості продукції через зростання цін на папір та поліграфічні послуги, обмеженість платоспроможного попиту, руйнування логістичних ланцюгів внаслідок повномасштабного вторгнення. За таких обставин забезпечення достатнього рівня фінансування стає критичним чинником не лише розвитку, а й виживання підприємств галузі.

Проблема фінансового забезпечення книжкової галузі має комплексний характер і пов'язана з вирішенням низки важливих науково-практичних завдань. По-перше,

необхідно визначити оптимальну структуру джерел фінансування з урахуванням специфіки книжкового бізнесу, що характеризується тривалим виробничим циклом, високими первинними витратами та непередбачуваністю попиту. По-друге, актуальним є питання адаптації класичних фінансових інструментів до особливостей підприємств культурно-творчих індустрій, які працюють з інтелектуальним продуктом. По-третє, в умовах обмеженості ресурсів виникає необхідність пошуку інноваційних механізмів фінансування, включаючи краудфандинг, соціальне інвестування, державно-приватне партнерство.

Ефективна система фінансового забезпечення повинна не лише задовольняти поточні потреби підприємств у оборотних коштах, а й створювати умови для стратегічного розвитку галузі. Це передбачає фінансування технологічної модернізації виробництва, впровадження цифрових платформ дистрибуції, розвиток експортного потенціалу української книги, підтримку молодих авторів та дебютних проєктів. Особливо важливим є забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах невизначеності, що вимагає формування достатніх резервів та диверсифікації джерел доходів.

Вирішення проблеми фінансового забезпечення книжкової сфери має важливе значення для збереження національної культурної

ідентичності, розвитку української мови, підтримки інтелектуального потенціалу нації. Водночас це питання тісно пов'язане з економічною стратегією держави в частині розвитку креативних індустрій, малого та середнього бізнесу, інноваційної економіки знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інституційного й фінансового забезпечення розвитку книжкового ринку є предметом наукового інтересу представників різних дисциплін – економіки, культурології, соціології та державного управління. Її міждисциплінарна природа зумовлює існування численних підходів і теоретичних інтерпретацій.

Базові положення інституційної економіки культури були сформульовані у працях Д. Тросбі [1] та Б. Фрея [2], які розкрили особливості культурних благ і довели потребу державної участі у підтримці культурного сектору. У їхніх дослідженнях акцентується, що культурні індустрії створюють позитивні зовнішні ефекти, котрі не можуть бути повністю враховані ринковими механізмами, що обґрунтовує необхідність інституційного втручання держави. Концепцію сталого розвитку культурних індустрій розвинуто в аналітичних документах ЮНЕСКО, де культура визначається як четвертий вимір сталого розвитку поряд з економічною, соціальною та екологічною складовими [3]. У цих матеріалах підкреслюється доцільність включення культурної політики до комплексних стратегій сталого розвитку. Інституційні аспекти функціонування книжкового ринку в Україні досліджували вітчизняні науковці. Зокрема, А. Садовська [4] та В. Пуртов [5] аналізують законодавчі засади діяльності галузі, звертаючи увагу на наявні суперечності й прогалини в нормативно-правовій базі. Автори відзначають відсутність системного підходу до державного регулювання книжкової справи та слабку взаємодію між відповідальними органами влади. Р. Голубовський у своїх працях зосереджує увагу на державній політиці у сфері книговидавання, простежуючи еволюцію механізмів державного управління галуззю [6]. Учений констатує непослідовність державних дій і відсутність довгострокової стратегії розвитку. Фінансові питання діяльності книжкового ринку розглядають О. Афонін [7] і В. Шпак [8], які досліджують економічні моделі видавничої та книготорговельної діяльності. Вони наголошують на системних фінансових диспропорціях: дефіциті власного капіталу, складнощях із доступом до кредитних ресурсів і низькій рентабельності підприємств галузі. Порівняльний

аналіз міжнародних моделей інституційної підтримки книжкового ринку здійснили Л. Татарінова [9] та Л. Онищук [10]. Вони виокремлюють три основні підходи: англосаксонський (мінімальне втручання держави), континентально-європейський (активна державна підтримка) та змішаний (поєднання ринкових і регуляторних інструментів).

Зарубіжні науковці, зокрема D. Hesmondhalgh [11], досліджують механізми підтримки креативних індустрій у різних країнах, підкреслюючи важливість досягнення рівноваги між комерційною успішністю та збереженням культурного різноманіття. J. Thompson [12] і T. Striethorst [13] вивчають фінансові моделі функціонування видавничої галузі, відзначаючи тенденцію до розширення спектра альтернативних джерел фінансування, таких як краудфандинг, філантропічні внески та міжнародні гранти. Значний внесок у вивчення інституційного дизайну культурної політики зробив проєкт *Compendium of Cultural Policies and Trends* [14], який забезпечує порівняльний аналіз культурних політик європейських країн і містить відомості про інституційні структури, фінансові механізми та моделі управління культурною сферою. Сталий розвиток книжкового ринку в контексті Цілей сталого розвитку ООН досліджували J. Richard [15] та M. Varuch [16], акцентуючи на ролі книжкової індустрії у досягненні цілей якісної освіти, гендерної рівності та інноваційного розвитку. Вплив цифровізації на регулювання книжкового ринку аналізують M. von Rimscha і S. Putzig [17], які наголошують на потребі адаптації традиційних інституційних механізмів до цифрової реальності. Проблематику захисту інтелектуальної власності у видавничій сфері досліджують C. Geiger та X. Seuba [18], які розглядають співвідношення між авторськими правами та суспільним доступом до культурних продуктів, обґрунтовуючи необхідність модернізації авторського законодавства.

Попри значну кількість праць, низка важливих аспектів залишається недостатньо вивченою. Зокрема, потребують подальших досліджень механізми створення цілісної інституційної системи регулювання книжкового ринку в умовах економічних трансформацій, моделі ефективної взаємодії між державними та недержавними інституціями, інструменти державно-приватного партнерства у видавничій сфері. Недостатньо опрацьованими залишаються питання співвідношення прямих і непрямих форм фінансової підтримки, принципів розподілу державних ресурсів і критеріїв оцінки ефективності

інституційних інтервенцій. Особливої актуальності набуває розроблення інституційно-фінансової стратегії розвитку книжкового ринку в умовах та після завершення воєнного стану.

Метою статті є дослідження теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи фінансового забезпечення розвитку підприємств книжкової сфери в умовах трансформаційної економіки України.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати сучасний стан та проблеми фінансового забезпечення підприємств книжкової галузі України; дослідити джерела та механізми фінансування книговидавничих та книготоргівельних підприємств у трансформаційних умовах; обґрунтувати концептуальні засади побудови ефективної системи фінансового забезпечення підприємств книжкової сфери; розробити практичні рекомендації щодо оптимізації структури фінансування та підвищення фінансової стійкості підприємств галузі; визначити перспективні напрями розвитку фінансового забезпечення книжкової сфери з урахуванням євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Книжкова галузь України об'єднує близько 3000 видавництв різного масштабу, десятки поліграфічних підприємств, розгалужену мережу книготоргівельних організацій та дистриб'юторів. За даними Книжкової палати України, щорічно в країні видається понад 20 тисяч назв книг загальним накладом понад 40 мільйонів примірників [19]. Проте фінансовий стан галузі характеризується значними диспропорціями та системними проблемами.

Аналіз фінансових показників підприємств книжкової сфери свідчить про обмеженість власних фінансових ресурсів, особливо у малих та середніх видавництвах. Більшість незалежних видавництв функціонують з мінімальним статутним капіталом, що не дозволяє реалізовувати масштабні видавничі проєкти без залучення зовнішнього фінансування. Рентабельність книжкового бізнесу в Україні залишається низькою – для більшості підприємств вона не перевищує 5-7%, що пояснюється високою конкуренцією, обмеженістю ринку україномовної книги, значними витратами на виробництво.

Структура фінансування підприємств книжкової галузі характеризується переважанням власних коштів засновників та реінвестованого прибутку. Банківське кредитування використовується обмежено через

високі відсоткові ставки, недостатність застави, ризиковість книжкового бізнесу з точки зору банків. За оцінками експертів, частка банківських кредитів у структурі фінансування видавничих підприємств не перевищує 15–20%.

Особливістю фінансування книжкового бізнесу є його проєктна природа. Кожна книга – це окремий проєкт з власною економікою, ризиками та термінами окупності. Це ускладнює фінансове планування та управління грошовими потоками. Значна частина коштів іммобілізується у запасах готової продукції, оскільки реалізація книг може тривати роки. Це створює потребу у значному оборотному капіталі при обмежених можливостях його швидкого відновлення.

Вплив зовнішніх факторів на фінансовий стан підприємств книжкової галузі посилюється в умовах воєнного стану. Повномасштабне вторгнення спричинило руйнування частини виробничих потужностей, втрату активів на тимчасово окупованих територіях, переривання логістичних ланцюгів, міграцію значної частини читацької аудиторії. Водночас спостерігається зростання попиту на українську книгу, особливо патріотичного та військового спрямування, що створює нові можливості для галузі.

Цифрова трансформація суттєво впливає на фінансові моделі книжкового бізнесу. Розвиток електронних видань вимагає інвестицій у цифрові платформи, систему DRM-захисту, онлайн-дистрибуцію. Водночас електронні книги мають нижчу собівартість виробництва, що потенційно підвищує рентабельність. Розвиток онлайн-продажів змінює структуру витрат, зменшуючи потребу в оренді фізичних торговельних площ, але вимагаючи інвестицій у веб-платформи та цифровий маркетинг.

Система фінансового забезпечення підприємств книжкової галузі базується на комбінації різноманітних джерел та механізмів залучення коштів. Класифікація джерел фінансування може здійснюватися за різними критеріями: за походженням (внутрішні та зовнішні), за терміновістю (короткострокові та довгострокові), за формою власності (власні, позичені, залучені).

Внутрішні джерела фінансування включають статутний капітал, додаткові внески засновників, нерозподілений прибуток, амортизаційні відрахування. Для більшості незалежних видавництв власні кошти засновників залишаються основним джерелом фінансування початкових етапів діяльності та реалізації нових проєктів. Реінвестування прибутку можливе лише для рентабельних підприємств

зі стабільним грошовим потоком, що характерно переважно для великих видавництв з диверсифікованим портфелем.

Банківське кредитування теоретично може забезпечити значні обсяги фінансування, проте на практиці його доступність для підприємств книжкової галузі обмежена. Банки розглядають видавничий бізнес як високо-ризиковий через непередбачуваність попиту на конкретні видання, тривалий період обігу капіталу, обмеженість ліквідної застави. Процентні ставки за кредитами для видавництв зазвичай перевищують середньоринкові на 2–3 процентні пункти. Більш доступними є короткострокові кредити на поповнення оборотних коштів, тоді як довгострокове кредитування на модернізацію обладнання залишається проблематичним.

Державне фінансування книжкової галузі в Україні здійснюється через кілька механізмів. Основним є програма «Українська книга», що передбачає державне замовлення на видання творів класиків української літератури, дитячої книги, науково-освітніх видань. Проте обсяги державного фінансування залишаються недостатніми для суттєвого впливу на розвиток галузі. Окремі регіональні програми підтримки книговидавання діють у деяких областях, але їх фінансування є нестабільним та залежить від можливостей місцевих бюджетів.

Інноваційним джерелом фінансування для українських видавництв став краудфандинг. Платформи громадського фінансування дозволяють видавництвам залучати кошти безпосередньо від майбутніх читачів ще на етапі підготовки видання. Це не лише забезпечує фінансування проєкту, а й підтверджує наявність попиту, знижує ринкові ризики. Успішні краудфандингові кампанії дозволяють зібрати від кількох десятків до сотень тисяч гривень на одне видання.

Міжнародні гранти та програми підтримки стали важливим джерелом фінансування для українських видавництв, особливо після 2022 року. Численні міжнародні фонди та організації надають гранти на переклади української літератури іноземними мовами, видання книг про Україну, підтримку незалежних видавництв. Європейські програми Creative Europe, гранти літературних фондів різних країн, підтримка міжнародних видавничих асоціацій розширюють фінансові можливості галузі.

Альтернативні форми фінансування включають бартерні операції (обмін книжкової продукції на поліграфічні послуги, рекламу), комерційну співпрацю з корпоративними

клієнтами (замовлення на корпоративні видання, branded content), продаж супутніх прав (екранізації, мерчандайзинг, аудіокниги). Розвивається практика співвидавання, коли кілька видавництв об'єднують ресурси для реалізації масштабних проєктів.

На основі проведеного аналізу обґрунтовано концептуальну модель ефективної системи фінансового забезпечення розвитку підприємств книжкової сфери в умовах трансформаційної економіки. Модель базується на принципах комплексності, диверсифікації, адаптивності та збалансованості (табл. 1).

Ключовими елементами запропонованої моделі є: стратегічне фінансове планування з горизонтом 3–5 років; проєктне бюджетування видавничих проєктів; система управління оборотним капіталом; механізми залучення зовнішнього фінансування; система фінансового моніторингу та контролю; резервні фонди для управління ризиками.

Особливістю моделі є врахування специфіки книжкової галузі. По-перше, фінансування здійснюється на проєктній основі, де кожне видання розглядається як окремий інвестиційний проєкт з власними бюджетом, термінами реалізації, очікуваною доходністю. По-друге, модель передбачає формування портфеля проєктів різного рівня ризику – від комерційно успішних бестселерів, що забезпечують стабільний грошовий потік, до престижних літературних проєктів з невизначеною комерційною перспективою. По-третє, модель інтегрує цифрові інструменти фінансового управління. Сучасні підприємства книжкової галузі повинні використовувати спеціалізоване програмне забезпечення для обліку витрат за проєктами, прогнозування грошових потоків, управління дебіторською заборгованістю, аналізу рентабельності окремих видань та серій.

На основі розробленої концептуальної моделі сформульовано практичні рекомендації для підприємств книжкової сфери різного масштабу (табл. 2).

Особливої уваги заслуговують рекомендації щодо взаємодії з державними органами. Підприємствам книжкової галузі доцільно активно брати участь у формуванні галузевої політики, лобіювати збільшення державної підтримки, сприяти створенню спеціалізованих фінансових інструментів (пільгові кредити, державні гарантії, податкові преференції). Важливим є об'єднання зусиль через галузеві асоціації для колективного відстоювання інтересів книжкового бізнесу [20].

Критичним є також розвиток фінансової культури в книжковій галузі. Багато

Таблиця 1

Принципи концептуальної моделі ефективної системи фінансового забезпечення розвитку підприємств книжкової сфери

Принцип	Зміст (характеристика)	Основна мета / результат	Ключові елементи реалізації
Комплексність	Розгляд фінансового забезпечення як єдиної системи, що охоплює всі етапи видавничого процесу – від придбання авторських прав до продажу готової продукції.	Забезпечення фінансування як поточних потреб, так і стратегічного розвитку підприємства.	Фінансування інновацій, людського капіталу, технологічних оновлень, маркетингу, логістики.
Диверсифікація джерел фінансування	Формування збалансованої структури джерел фінансування для зменшення ризиків і підвищення стабільності.	Зниження фінансової залежності від одного джерела; забезпечення гнучкості.	Власні кошти – 40–50%; краудфандинг і партнерські інвестиції – 20–30%; банківські кредити – 15–20%; державна підтримка й гранти – 10–15%.
Адаптивність	Здатність фінансової системи реагувати на зміни зовнішнього середовища, ринку та технологій.	Гнучке управління фінансовими потоками в умовах нестабільності.	Механізми швидкого перерозподілу ресурсів між проєктами, масштабування чи згортання напрямів діяльності.
Збалансованість	Досягнення гармонії між різними видами фінансування (коротко-/довгостроковим, власним/позиковим).	Підтримання ліквідності та фінансової стійкості підприємства.	Оптимізація структури капіталу, баланс між поточним фінансуванням і інвестиціями у розвиток.

Джерело: [8]

Таблиця 2

Рекомендовані напрями фінансового розвитку видавничих підприємств різних типів

Категорія видавництва	Пріоритетні напрями фінансової стратегії	Ключові інструменти та механізми
Малі незалежні видавництва	Зниження фінансових ризиків і забезпечення стабільності грошового потоку	Використання краудфандингу; Участь у грантових програмах підтримки культури; Розвиток прямих онлайн-продажів; Співпраця з книжковими клубами на умовах передоплати; Гнучке управління запасами через технологію print-on-demand.
Середні видавництва	Оптимізація оборотного капіталу, розширення ринків збуту, підвищення інвестиційної привабливості	Формування збалансованого портфеля видань з різним рівнем комерційного потенціалу; Використання факторингу для прискорення обігу коштів; Розвиток експортної діяльності; Інвестиції у власні цифрові платформи; Партнерство з роздрібними мережами; Залучення банківського кредитування під перспективні проєкти.
Великі видавничі холдинги	Залучення довгострокових ресурсів і диверсифікація бізнесу	Випуск корпоративних облігацій; Приватні інвестиції в обмін на частку капіталу; Створення фінансових резервних фондів; Диверсифікація бізнесу у суміжні сфери (освіта, медіа, івенти); Міжнародна експансія через представництва або придбання іноземних видавництв.
Усі категорії підприємств	Підвищення ефективності управління фінансами та зниження ризиків	Впровадження систем фінансового планування і бюджетування; Зменшення дебіторської заборгованості через контроль кредитної політики; Оптимізація податкового навантаження; Формування фінансових резервів (10–15% річного обороту); Інвестування у фінансову грамотність управлінського персоналу.

Джерело: складено на основі аналізу [21]

керівників видавництв, маючи гуманітарну освіту, недостатньо володіють інструментами фінансового менеджменту. Тому рекомендується залучення професійних фінансових менеджерів, проходження спеціалізованих навчальних програм, використання консалтингових послуг у сфері фінансового планування та управління.

Висновки. Проведене дослідження дозволило комплексно розглянути проблематику формування ефективної системи фінансового забезпечення розвитку підприємств книжкової сфери в умовах трансформаційної економіки України та сформулювати низку важливих висновків: фінансове забезпечення підприємств книжкової галузі характеризується значними обмеженнями та диспропорціями, тому необхідно диверсифікувати джерела фінансування підприємств книжкової сфери, державна політика у сфері фінансової підтримки книжкової галузі потребує суттєвого вдосконалення, цифрова трансформація створює як виклики, так і нові можливості для фінансового забезпечення книжкової галузі.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку пов'язані з поглибленим

вивченням ряду важливих аспектів. Актуальним є дослідження ефективності різних джерел фінансування для підприємств книжкової галузі з використанням економетричних методів та побудовою прогнозних моделей. Необхідним є порівняльний аналіз систем фінансової підтримки книжкової галузі у країнах Європейського Союзу з метою адаптації кращих практик до українських умов в контексті євроінтеграції. Перспективним напрямом є дослідження впливу цифровізації на фінансові моделі книжкового бізнесу, зокрема аналіз ефективності різних моделей монетизації цифрового контенту.

Формування ефективної системи фінансового забезпечення розвитку підприємств книжкової сфери є комплексним завданням, що вимагає скоординованих зусиль самих підприємств, держави, фінансових інститутів, міжнародних партнерів. Вирішення цього завдання є критично важливим не лише для економічного розвитку галузі, а й для збереження національної культурної ідентичності, підтримки української мови, розвитку інтелектуального потенціалу нації.

Бібліографічний список

1. Throsby, D. (2001). *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press. 208 p.
2. Frey, B. S. (2000). *Arts and Economics: Analysis and Cultural Policy*. 2nd ed. Berlin: Springer Verlag, Berlin-Heidelberg-New York. 240 p.
3. UNESCO. (2023). *Culture and Sustainable Development Report 2023: Culture as the Fourth Pillar*. Paris: UNESCO Publishing. URL: <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/culture>
4. Садовська А. Державне регулювання розвитку книговидавництва як складова формування єдиного гуманітарного простору України. *Збірник наукових праць*. 2013. Вип. 37 «Ефективність державного управління». С. 225–234.
5. Пуртов В., Парфьонова А. Проблеми розвитку видавничого ринку України. *SCIENTIFIC COLLECTION "INTERCONF"*. 2021. № 49. С. 35–39. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.04.2021.003>
6. Голубовський Р. Тенденції розвитку книжкового ринку України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-109>
7. Афонін О. Влада і книга : український варіант. *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 5. С. 4–7; № 6. С. 3–5; № 7. С. 3–8.
8. Шпак В. І. Видавничий бізнес: книга редактора : навч. посіб. Київ : ДП «Екс- прес-об'ява». 2022. 2-ге вид. доп. і перероб. 292 с.
9. Татарінова Л. Моделі державної підтримки сфери книговидавництва у країнах Європи. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 8. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8\(325\).11-18](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8(325).11-18)
10. Онищук М. І., Татарінова Л. В. Індустрія книги у світі: особливості та тенденції розвитку : монографія. Київ : Ліра-К, 2021. 262 с.
11. Hesmondhalgh D. (2013). *The Cultural Industries*. 3th ed. London: SAGE Publications.
12. Thompson John B. *Books in the Digital Age*. Cambridge: Polity Press, 2005. DOI: <https://doi.org/10.1177/0267323106066687>
13. Striphas T. (2023). Algorithmic culture. *European Journal of Cultural Studies*. Vol. 18 (4–5) P. 395–41. DOI: <https://doi.org/10.1177/1367549415577392>
14. Compendium of Cultural Policies and Trends. (2024). *Cultural Policy Country Profiles: Europe*. Brussels: Compendium Secretariat. URL: <https://www.culturalpolicies.net>
15. Richard J. The Book Sector and the State, Relationships in Change. Report for the Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe (Revised and updated). Strasbourg : Council of Europe, 2001. 230 p.
16. Baruch M. O. The Book Sector and the State, Relationships in Change. Report for the Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe. (1989—1999). Strasbourg : Council of Europe, 1999. 286 p.

17. Von Rimscha, M. B., Putzig, S. (2013). From Book Culture to Amazon Consumerism: Does the Digitization of the Book Industry Lead to Commercialization?. *Publishing Research Quarterly*, 29 (4), 318–335. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12109-013-9327-2>
18. C. Geiger (ed.), *Intellectual Property and Access to Science and Culture: Convergence or Conflict?* Global Perspectives for the Intellectual Property System, CEIPI-ICTSD, Issue Number 3, 2016. 97 p.
19. Книжкова палата України. URL: www.ukrbook.net
20. Гавриш О. А., Солнцев С. О., Кухарук А. Д. та ін. Конкуренентоспроможність видавничо-поліграфічних підприємств в умовах невизначеності : монографія. Київ : Політехніка, 2023. 174 с.
21. Rodriguez J. L. G. The Importance Of Strategic Planning For Business Success. Forbes Coaches Council. 2024. URL: <https://www.forbes.com/councils/forbescoachescouncil/2024/04/30/the-importance-of-strategic-planning-for-business-success/>

References

1. Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge University Press.
2. Frey, B. S. (2000). *Arts and economics: Analysis and cultural policy* (2nd ed.). Springer.
3. UNESCO. (2023). *Culture and sustainable development report 2023: Culture as the fourth pillar*. UNESCO Publishing. URL: <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/culture>
4. Sadovska, A. (2013). Derzhavne rehuliuвання розвитку knyhovydannia yak skladova formuvannia yedynoho humanitarnoho prostoru Ukrainy [State regulation of publishing development as a component of forming a unified humanitarian space of Ukraine]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, (37), 225–234.
5. Purtov, V., & Parfonova, A. (2021). Problemy rozvytku vydavnychoho rynku Ukrainy [Problems of development of the publishing market of Ukraine]. *Scientific Collection "InterConf"*, (49), 35–39. DOI: <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.04.2021.003>
6. Holubovskiy, R. (2024). Tendentsii rozvytku knyzhkovoho rynku Ukrainy v umovakh viiny [Trends in the development of the Ukrainian book market under wartime conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (61). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-109>
7. Afonin, O. (2004). Vlada i knyha: Ukrainskiy variant [Power and the book: The Ukrainian variant]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, (5), 4–7; (6), 3–5; (7), 3–8.
8. Shpak, V. I. (2022). *Vydavnychiy biznes: Knyha redaktora* [Publishing business: Editor's handbook] (2nd ed., rev. and enl.). DP "Eks-pres-obiava".
9. Tatarinova, L. (2023). Modeli derzhavnoi pidtrymky sfery knyhovydavnytstva u krainakh Yevropy [Models of state support for book publishing in European countries]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 2023(8), 11–18. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8\(325\).11-18](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.8(325).11-18)
10. Onyshchuk, M. I., & Tatarinova, L. V. (2021). *Industriia knyhy u sviti: Osoblyvosti ta tendentsii rozvytku* [The book industry in the world: Features and development trends]. Kyiv: Lira-K.
11. Hesmondhalgh, D. (2013). *The cultural industries* (3rd ed.). SAGE Publications.
12. Thompson, J. B. (2005). *Books in the digital age*. Polity Press. DOI: <https://doi.org/10.1177/0267323106066687>
13. Striphas, T. (2023). Algorithmic culture. *European Journal of Cultural Studies*, 18 (4–5), 395–41. DOI: <https://doi.org/10.1177/1367549415577392>
14. Compendium of Cultural Policies and Trends. (2024). *Cultural policy country profiles: Europe*. Compendium Secretariat. URL: <https://www.culturalpolicies.net>
15. Richard, J. (2001). *The book sector and the state, relationships in change* (Revised and updated report for the Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe). Council of Europe.
16. Baruch, M. O. (1999). *The book sector and the state, relationships in change* (Report for the Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe, 1989–1999). Council of Europe.
17. von Rimscha, M. B., & Putzig, S. (2013). From book culture to Amazon consumerism: Does the digitization of the book industry lead to commercialization? *Publishing Research Quarterly*, 29 (4), 318–335. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12109-013-9327-2>
18. Geiger, C. (Ed.). (2016). *Intellectual property and access to science and culture: Convergence or conflict?* Global perspectives for the intellectual property system (CEIPI-ICTSD Issue No. 3). CEIPI-ICTSD.
19. Knizhкова palata Ukrainy [Book Chamber of Ukraine]. (n.d.). *Ofitsiyniy sait* [Official website]. URL: <http://www.ukrbook.net>
20. Havrysh, O. A., Solntsev, S. O., & Kukharuk, A. D. (2023). *Konkurentospromozhnist vydavnycho-polihrafichnykh pidpriemstv v umovakh nevyznachenosti: Monohrafiya* [Competitiveness of publishing and printing enterprises under uncertainty: A monograph]. Kyiv: Politekhnik.
21. Rodriguez, J. L. G. (2024, April 30). The importance of strategic planning for business success. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com/councils/forbescoachescouncil/2024/04/30/the-importance-of-strategic-planning-for-business-success/>

Ivan Bogdan

Postgraduate Student,

Private Higher Educational Establishment "European University"

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5547-978X>

FORMATION OF AN EFFECTIVE FINANCIAL SUPPORT SYSTEM FOR THE DEVELOPMENT OF BOOK INDUSTRY ENTERPRISES IN THE CONTEXT OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY

The article examines the peculiarities of forming an effective system of financial support for book industry enterprises in the context of Ukraine's transformational economy. The current state of financing for publishing houses and book-trading organizations is analyzed, and the main problems and barriers to their financial development are identified. It is determined that under martial law, digital transformation, globalization processes, and rapidly changing consumer preferences, book industry enterprises require fundamentally new approaches to the formation and management of financial resources. Classical and innovative sources of financing for the book business are examined in detail, including enterprises' own funds, bank lending, state support for the cultural sector, international donor funding, crowdfunding platforms, private and venture investments, grant programs, and alternative financial instruments. A critical analysis of the advantages and disadvantages of each funding source is conducted, taking into account the specific features of the book industry. The necessity of diversifying funding sources and implementing a comprehensive, systematic approach to financial resource management in book enterprises is substantiated. A conceptual model of an effective financial support system is proposed, reflecting the peculiarities of the book industry, the risks of the transformation period, the opportunities of the digital economy, and the cultural-educational mission of publishing activities. Practical recommendations have been developed to optimize the capital structure of book enterprises, strengthen their financial stability and solvency, attract alternative sources of funding, effectively use state support mechanisms for cultural industries, and adapt to the challenges of wartime conditions. Particular attention is paid to mechanisms of financial support for small and medium-sized publishers that contribute to the cultural diversity of the national book market. The article identifies the prospects for developing the financial support system of book industry enterprises in the context of Ukraine's European integration, globalization of the book market, the growth of electronic and audiobook publishing, and the emergence of new business models in the publishing sector.

Keywords: financial support, book industry, publishing business, transformational economy, sources of funding, financial stability, development, strategies.

*Стаття надійшла: 19.09.2025**Стаття прийнята: 04.10.2025**Стаття опублікована: 31.10.2025*